

Article Type:
Research Article

Article History:

Received: 2025/8/23
Revised: 2025/11/11
Accepted: 2025/11/18
Published: 2025/11/22

How to Cite:

Alipour A,
Khodabakhshi Koolaee A,
Hasanvandi S. Structural equation modeling of emotional divorce: The role of resilience, emotional empathy, and cognitive flexibility with emotion regulation as a mediator in military families. *EBNESINA* 2025;27(3):11-24. DOI: 10.22034/27.3.11

1. Counseling Department, NT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Psychology and Educational Science Department, Faculty of Humanities, Khatam University, Tehran, Iran
3. Department of Psychology, Khorram Abad Branch, Islamic Azad University, Khorram Abad, Iran

✉ Corresponding Author:

Anahita Khodabakhshi-Koolaee
Address: Psychology and Educational Science Department, Faculty of Humanities, Khatam University, Tehran, Iran
Tel: +98 (21) 89174000
E-mail: a.khodabakhshid@khatam.ac.ir

Aja University of Medical Sciences

EBNESINA

journal homepage: <https://ebnesina.ajaums.ac.ir>

ISSN: 1735-9503
eISSN: 4653-2645

Structural equation modeling of emotional divorce: The role of resilience, emotional empathy, and cognitive flexibility with emotion regulation as a mediator in military families

Arman Alipour¹, Anahita Khodabakhshi Koolaee^{2✉}, Saba Hasanvandi³

Abstract

Background and aims: Emotional empathy and resilience are recognized as interrelated psychological constructs across various studies. The theoretical linkage is grounded in research that develops conceptual frameworks to explain marital dynamics. This study aimed to investigate and structurally model the relationships among psychological factors influencing emotional divorce in military families, focusing on resilience, emotional empathy, and cognitive flexibility, with emotion regulation as a mediator.

Methods: A descriptive-correlational design was employed. The study population included military men and women at risk of emotional divorce. Through collaboration with a clinic affiliated with the Iranian Psychological and Counseling Organization, a sample of 300 participants was selected. The following instruments were used: 1) Emotional Divorce Questionnaire; 2) Emotional Empathy Questionnaire; 3) Cognitive Flexibility Inventory; 4) Cognitive Emotion Regulation Questionnaire; and 5) Connor-Davidson Resilience Scale. Data were analyzed using descriptive statistics and structural equation modeling (SEM).

Results: The coefficient of determination (R^2) was 0.636 for emotional divorce and 0.416 for emotion regulation. According to standard benchmarks (weak=0.19, moderate=0.33, strong=0.67), the effect on emotional divorce was relatively strong, while the effect on emotion regulation was moderate-to-high.

Conclusion: The SEM demonstrated acceptable fit. Enhancing resilience and empathy training can mitigate emotional divorce in military families by improving emotion regulation strategies.

Keywords: divorce, resilience, empathy, cognitive flexibility, emotion regulation

EBNESINA - IRIAF Health Administration

(Vol. 27, No. 3, Serial 92)

Copyright© 2025. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms. Downloaded from: <http://www.ebnesina.ajaums.ac.ir>

Introduction

The family is one of the most fundamental institutions in society, and its stability largely depends on the quality of the marital relationship [1]. In contemporary life, many couples face difficulties in communication, emotional connection, and marital satisfaction. Feelings of security, intimacy, and peace have diminished in some relationships, weakening the family foundation. Importantly, marital failure does not always result in legal divorce. Many couples experience “emotional divorce,” a hidden form of relational breakdown that is not reflected in official statistics [2].

Emotional divorce refers to emotional distance between spouses, even when only one partner perceives it [3]. Couples may appear harmonious in social settings but experience detachment, lack of emotional sharing, and intolerance in private. They continue living under the same roof, yet communication becomes disconnected and desire fades.

Several psychological variables are associated with emotional divorce. Resilience is a key protective factor, defined as a dynamic process that enables individuals and families to cope effectively with stress and adversity [4]. Family resilience involves responding to challenges with adaptability, confidence, and constructive management, drawing on individual strengths and systemic resources [5, 6].

Emotional empathy is another important variable. It refers to the ability to understand and share a partner's emotional experiences, encompassing both cognitive perspective-taking and affective responsiveness [7]. Higher empathy promotes healthier interactions and reduces emotional distance.

Cognitive flexibility also plays a significant role in emotional relationships and responses to emotional stimuli [8]. It involves the capacity to consider alternative perspectives and adapt thinking in changing situations [9]. Low flexibility is associated with rigid attitudes and psychological difficulties, which may intensify

marital conflict [10, 11].

Finally, emotion regulation –a multidimensional construct involving cognitive, emotional, and physiological processes– is crucial in marital functioning [12]. Difficulties in emotion regulation can increase relational tension, while effective strategies enhance forgiveness, empathy, and marital satisfaction, thereby reducing the likelihood of emotional divorce [13].

The primary objective of the present study was to examine and structurally model the relationships between psychological variables influencing emotional divorce in military families. In this regard, the roles of resilience, emotional empathy, and cognitive flexibility were evaluated, with an emphasis on the mediating role of emotion regulation.

Methods

This research was descriptive-correlational. The statistical population included military men and women at risk of emotional divorce. Based on Green's formula, the sufficient sample size for modeling was calculated as 234 people; however, considering possible flawed questionnaires and to improve external generalizability, the sample size was set at 300. With the cooperation of a clinic affiliated with the Iranian Psychological and Counseling Organization, the required sample was selected via purposive convenience sampling from clients whose individual treatments had ended. The city of Tehran was divided into regions, three regions were selected randomly, and one clinic from each region was chosen randomly (the list of Tehran clinics was obtained from the Iranian Psychological and Counseling Organization).

The research instruments included the Emotional Divorce Questionnaire, Basic Empathy Scale, Cognitive Flexibility Inventory, Cognitive Emotion Regulation Questionnaire, and Connor–Davidson Resilience Scale [13-21].

Data analysis used descriptive statistics with AMOS and SPSS 24. To assess the fit of the measurement model, convergent validity,

discriminant validity, and instrument reliability were examined using three criteria: factor load coefficients, Cronbach's alpha coefficients, and composite reliability (CR). First, the measurement model was evaluated via confirmatory factor analysis and indices of convergent and discriminant validity. Subsequently, the structural model (path model) was fitted to test the research hypotheses and examine the mediating role of emotion regulation. Model fit was assessed using indices such as χ^2/df , CFI, GFI, RMSEA, and SRMR. The structural model fit was evaluated based on significance coefficients (T-values), the coefficient of determination (R^2), and the predictive relevance coefficient (Q^2).

Results

In this study, there were 129 men (46.1%) and 151 women (53.9%). The highest frequency was observed in the 41–50 age group, comprising 99 individuals (35.4%). This was followed by the 30–40 age group with 76 individuals (27.1%), the over-50 group with 66 individuals (23.6%), and the under-30 group with 39 individuals (13.9%).

The mean score for emotional divorce is 15.30 ± 2.37 . For resilience, the highest mean is for the component "spiritual influences" (1.94) and the lowest is for "perception of individual competence" (1.84). These means are below the scale average, indicating below-average resilience among the participants. For emotional empathy, the highest mean is for "emotional response" (3.02) and the lowest is for "parental empathy" (2.36). For cognitive emotion regulation, the component "positive refocusing" has the highest mean (3.41), while "catastrophizing" and "self-blame" have the lowest (3.32).

All factor loadings exceeded 0.4, indicating adequate relationships between indicators and constructs. The Average Variance Extracted (AVE) and composite reliability values exceeded the recommended thresholds, confirming a good fit, and all paths were statistically significant. All variables had Cronbach's alpha and composite reliability values greater than 0.7, indicating good internal consistency and reliability. AVE values

greater than 0.5 confirmed convergent validity. Thus, the measurement tools demonstrated sufficient accuracy and validity.

The correlation coefficients between the research variables were calculated. The path coefficients and model fit were assessed using T-values and R^2 values. The T-value for the effect of resilience on emotional divorce was 2.19, for emotional empathy 3.53, and for cognitive flexibility 3.99. Since all these values exceed 1.96, all paths are statistically significant, confirming the hypotheses.

Based on the R^2 values, emotional divorce had a coefficient of 0.636 and emotion regulation 0.416. According to standard benchmarks (weak = 0.19, moderate = 0.33, strong = 0.67), the explanatory power for emotional divorce is relatively strong, and for emotion regulation is moderate-to-high. Therefore, the structural model demonstrates good explanatory power.

The Q^2 value for emotional divorce and emotion regulation was 0.609 and 0.301, respectively. Per predictive relevance benchmarks (weak = 0.02, moderate = 0.15, strong = 0.35), the model has strong predictive power for emotional divorce and moderate predictive power for emotion regulation. This indicates that the model has a good fit from a predictive perspective.

Discussion and Conclusion

The primary objective of the research was to examine and model the relationships between psychological variables influencing emotional divorce in military families; with a particular emphasis on the roles of resilience, emotional empathy, and cognitive flexibility, while considering the mediating role of emotion regulation. Results showed the structural equation modeling of emotional divorce based on these variables with emotion regulation mediation has good fit in couples at risk. This finding is consistent with the results of previous studies [22–27].

The study found that resilience, emotional

empathy, and cognitive flexibility are each directly and significantly related to emotional divorce. Couples with higher resilience better withstand relationship pressures and are therefore less likely to experience emotional separation. Emotional empathy fosters deeper emotional connection—partners who understand and share each other's feelings are more able to prevent breakdowns in critical moments. Cognitive flexibility—the capacity to reframe thoughts, accept different perspectives, and overcome cognitive biases—improves interactions and reduces internal conflict, which also lowers the risk of emotional divorce.

A key finding was that emotion regulation mediates the relationships between those predictors and emotional divorce. In other words, the ability to identify, process, and manage emotions amplifies the protective effects of resilience, empathy, and cognitive flexibility. Couples who combine these positive psychological traits with effective emotion regulation are more successful at maintaining their emotional bond and preventing gradual deterioration.

These results align with prior research highlighting the importance of resilience and emotion regulation for mental health and interpersonal functioning, the role of empathy in marital quality, and the contribution of cognitive flexibility to problem solving and adjustment [28, 29]. The model showed good fit and coherently explained how these psychological factors interact to influence emotional divorce.

Implications: interventions that build resilience, teach empathy skills, enhance cognitive flexibility, and strengthen emotion-regulation abilities may effectively reduce emotional divorce and could be used by family counselors, psychologists, and public health planners.

Limitations: The sample consisted solely of military families, who differ socially, culturally, and psychologically from civilian populations; therefore, generalizations should be made with caution. Data were self-reported and may be

biased, particularly if military family members underreport negative emotions or problems. Although the model examined key factors, it did not control for variables such as marital satisfaction, attachment styles, conflict resolution, psychiatric history, or social support, any of which could moderate or mediate the observed relationships.

Recommendations: Replicate the model in non-military families to enable direct comparison and investigate the role of organizational culture in emotional divorce. Use longitudinal designs to capture dynamic relationships over time—for example, by tracking changes in emotion regulation and empathy among at-risk couples. Future studies should include additional variables (attachment style, marital conflict, social support, religious beliefs, sexual quality, etc.) to assess their effects on the primary constructs.

Ethical Considerations

Participants were informed about research objectives and questionnaire purpose. Identity information remained confidential. The study has been approved by Islamic Azad University - North Tehran Branch ethics committee with code IR.IAU.TNB.REC.1404.077.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

The first author handled data collection and initial drafting, the second led conceptualization, analysis, and editing, the third contributed to analysis and editing. All authors contributed equally to conceptualization and writing. Each reviewed and approved the final manuscript, agreeing on all aspects.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We sincerely thank all the participants who participated as subjects in this study and supported its implementation.

مدل‌یابی معادلات ساختاری طلاق عاطفی بر اساس تاب‌آوری، همدلی عاطفی و انعطاف‌پذیری شناختی با نقش میانجی تنظیم هیجان در خانواده‌های نظامی

آرمان علی‌پور^۱، آناهیتا خدابخشی کولائی^۲✉، صبا حسونندی^۳

چکیده

زمینه و اهداف: در مطالعات متعدد همدلی عاطفی و تاب‌آوری، دو سازه روان‌شناختی کلیدی، متغیرهای همبسته شناخته شده‌اند. مبنای نظری این ارتباط بر پایه پژوهش‌هایی استوار است که مدل‌های مفهومی برای تبیین سازوکارهای روان‌شناختی در روابط زناشویی ارائه کرده‌اند. هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی و مدل‌سازی ساختاری روابط بین متغیرهای روان‌شناختی مؤثر بر طلاق عاطفی در خانواده‌های نظامی بود. در این راستا، نقش تاب‌آوری، همدلی عاطفی و انعطاف‌پذیری شناختی با تأکید بر نقش واسطه‌ای تنظیم هیجان ارزیابی شد.

روش بررسی: پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری شامل کلیه زنان و مردان نظامی در معرض طلاق عاطفی بود. با همکاری کلینیک وابسته به سازمان نظام روانشناسی و مشاوره ایران، نمونه‌ای به حجم ۳۰۰ نفر انتخاب شد. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه طلاق عاطفی گاتمن، پرسشنامه همدلی عاطفی ژولیف و فارینگتون، مقیاس انعطاف‌پذیری شناختی دنیس و وندروال، پرسشنامه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان گرنفسکی و همکاران و پرسشنامه تاب‌آوری کانر و دیویدسون بود. تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام شد.

یافته‌ها: ضریب تعیین (R^2) برای طلاق عاطفی ۰/۶۳۶ و برای تنظیم هیجان ۰/۴۱۶ به دست آمد. بر اساس معیارهای پیشنهادی (ضعیف=۰/۱۹، متوسط=۰/۳۳ و قوی=۰/۶۷)، اثر بر طلاق عاطفی در سطح نسبتاً قوی و بر تنظیم هیجان در سطح متوسط به بالا بود.

نتیجه‌گیری: مدل ساختاری با برازش مناسب تأیید شد. افزایش تاب‌آوری و آموزش همدلی عاطفی می‌تواند از طریق تقویت تنظیم هیجان، به کاهش طلاق عاطفی در خانواده‌های نظامی کمک کند.

کلمات کلیدی: طلاق، تاب‌آوری، همدلی، انعطاف‌پذیری شناختی، تنظیم هیجان

مقدمه

خانواده یکی از نهادهای مهم در جامعه بوده است. سلامت خانواده اهمیت بالایی دارد و متفکران مهمترین عوامل مؤثر در افزایش آن را بررسی می‌کنند. سلامت خانواده بستگی مستقیم به روابط میان همسران دارد [۱]. زن و شوهر در عصر حاضر با مشکلات متعددی در برقراری ارتباط و زندگی زناشویی رضایتمند روبرو هستند. احساس امنیت، آرامش و روابط صمیمانه آنان کاهش یافته و کانون خانواده دچار فرآیندهای ناخوشایند شده است. اعضای خانواده رضایت خود را از دست داده‌اند و بنیان خانواده گسسته شده است. ناکامی در زندگی زناشویی همیشه به طلاق رسمی منجر نمی‌شود. آمار رسمی طلاق، میزان کامل این ناکامی را نشان نمی‌دهد؛ زیرا طلاق‌های عاطفی ثبت‌نشده‌ای با آمار بزرگتری وجود دارد [۲]. طلاق عاطفی به فاصله‌گیری عاطفی مشخص میان همسران اشاره دارد، حتی اگر یکی از طرفین آن را به صراحت تأیید نکند. ازدواج ممکن است ظاهری صمیمی داشته باشد، اما طلاق عاطفی در روابطی رخ می‌دهد که همسران در احساسات یکدیگر سهیم نیستند. همچنین رابطه‌ای را توصیف می‌کند که همسران در محیط اجتماعی صمیمی به نظر می‌رسند، اما در خلوت یکدیگر را تحمل نمی‌کنند. بنابراین، زوجها زیر یک سقف با ارتباطات قطع‌شده یا بدون میل زندگی می‌کنند [۳].

متغیر مهم مؤثر بر طلاق عاطفی، تاب‌آوری است. تاب‌آوری فرآیندی پویا و محافظتی است که افراد را در مواجهه مناسب با موقعیت‌های تنش‌زا یاری می‌کند [۴]. تاب‌آوری فرد را با محیط سازگار کرده، زندگی آرام با دیگران و جایگاه مناسب در جامعه فراهم می‌آورد. این سازه از طریق افزایش ظرفیت، مشارکت، بهبودی و سازگاری با حداقل آشفتگی، به تغییرات رفتاری مرتبط با سلامت کمک می‌کند. تاب‌آوری خانوادگی پیامدهای مثبتی دارد و توانایی پاسخ مثبت به وضعیت نامطلوب با قدرت، مدیریت و اعتماد به نفس بیشتر تعریف شده است. این مفهوم ریشه در تاب‌آوری فردی، نظریه سیستم‌های خانواده، مدل‌های درمانی، استرس خانوادگی و مقابله دارد [۱]. تاب‌آوری خانواده

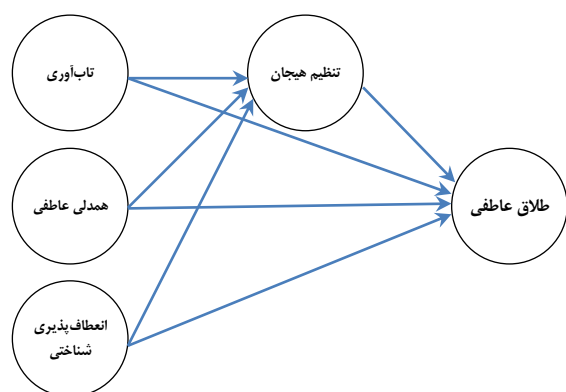
در نگاه سیستمی به عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی توجه دارد و همان تعریف فوق را تکرار می‌کند [۵].

علاوه بر تاب‌آوری، همدلی عاطفی^۱ متغیر مهمی در طلاق عاطفی است که به معنای توانایی قرار گرفتن در جایگاه دیگران برای درک بهتر احساسات و تجربیات در تعامل است. این ویژگی چندبُعدی شامل مؤلفه‌های شناختی و عاطفی است و بر رفتار و کارکرد افراد در گروه‌های اجتماعی مختلف تأثیر می‌گذارد [۶].

مطالعات درباره طلاق عاطفی بر متغیرهایی تأکید دارند که بر درک روابط عاطفی و پاسخ به محرک‌های هیجانی اثر می‌گذارند. انعطاف‌ناپذیری شناختی^۲ یکی از آنهاست [۷] که ویژگی عمده شناخت انسان است و به توانایی در نظر گرفتن بازنمایی‌های متناقض یک شیء یا رویداد اشاره دارد. علی‌رغم پژوهش‌های متعدد، اتفاق نظر بر تعریف آن وجود ندارد [۵]. این سازه در ارتباط با ناپهنجاری‌های سلامت روان مانند افسردگی، وسواس، اضطراب و اختلالات شخصیت ارزیابی شده است [۸]. به طور کلی، وضعیتی غیرقابل انعطاف نسبت به انتظارات اجتماعی است و افراد دارای آن در موقعیت‌های اجتماعی سازگار نیستند و نگرش‌های ثابت دارند [۹].

افزون بر این، تنظیم هیجان سازه‌ای چندبُعدی (شناختی، عاطفی، جسمانی) است که در جایگاه متغیر هم‌بسته در طلاق عاطفی بررسی شده است [۱۰]. یکی از عوامل مرتبط با همدلی عاطفی، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان است. اکثر اختلالات روانشناختی از آشفتگی هیجانی ناشی از کارکرد معیوب تنظیم هیجان سرچشمه می‌گیرند. تمایل به بخشش در زوجها، رضایت زناشویی را افزایش می‌دهد و مهار هیجان‌های منفی با افزایش همدلی عاطفی همراه است [۳]. تنظیم هیجان به توانایی تأثیرگذاری بر هیجان‌ات اشاره دارد و اختلال در آن ممکن است در نتیجه کمبود مهارت‌های لازم باشد که به چالش‌های بزرگتر در زندگی زناشویی منجر شود [۶، ۸].

1. Emotional empathy
2. Cognitive inflexibility

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

[۱۲] در حوزه خانواده کاربرد دارد اما در جایگاه واسطه در مدل‌های علی استفاده نشده است. بخش عمده مشکلات ارتباطی زوجها از نداشتن درک و تنظیم هیجانات شخصی ناشی می‌شود. بنابراین، با توجه به خلأ پژوهش‌های علی و نقش متغیرهای واسطه‌ای مانند تنظیم هیجان، پژوهش حاضر با هدف مدل‌یابی معادلات ساختاری طلاق عاطفی بر اساس تاب‌آوری، همدلی عاطفی و انعطاف‌پذیری شناختی با نقش واسطه‌ای تنظیم هیجان در خانواده‌های نظامی انجام شد. مدل مفهومی این پژوهش در شکل ۱ نشان داده شده است.

روش بررسی

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری کلیه زنان و مردان نظامی را شامل می‌شد که در معرض طلاق عاطفی بودند. بر اساس فرمول گرین حجم نمونه کافی برای مدل‌یابی، ۲۳۴ نفر محاسبه شد که با توجه به پرسشنامه‌های مخدوش احتمالی و تعمیم‌دهی بیرونی بهتر، حجم نمونه ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شد. با همکاری کلینیک وابسته به سازمان نظام روانشناسی و مشاوره ایران، نمونه‌ها به روش نمونه‌گیری هدفمند در دسترس از میان مراجعین که درمان‌های انفرادی آنها پایان یافته بود، انتخاب شد.

ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه‌های طلاق عاطفی^۳، همدلی عاطفی، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان، تاب‌آوری و مقیاس انعطاف‌پذیری شناختی بود.

همدلی عاطفی و تاب‌آوری در جایگاه متغیرهای هم‌بسته بررسی شده‌اند. مبنای نظری ارتباط آنها بر مدل‌های مفهومی است. طبق مدل نظری وندرا^۱ [۱۱] همدلی عاطفی تحت تأثیر متغیرهای مستقیم مرتبط با تاب‌آوری است. این مدل بر درک عاطفی، تحمل و ارزیابی‌های منطقی شناختی در جایگاه ریزمؤلفه‌های تاب‌آوری تمرکز دارد. افراد با تاب‌آوری بالا برای درک تفاوت‌های خود و همسر انعطاف‌پذیرتر هستند. مدل‌های دیگر نشان می‌دهند تنظیم هیجان و تاب‌آوری مفاهیم مشترکی دارند. برای مثال مدل تنظیم شناختی هیجان گراس^۲ [۱۲] بر ارزیابی شناختی و انعطاف‌پذیری شناختی تمرکز دارد. روابط نهفته بین تنظیم هیجان و انعطاف‌پذیری شناختی در مدل نظری قابل تبیین است. همچنین تنظیم هیجان با بخشش، تنظیم خلق، مدیریت استرس و سازش بین‌فردی مرتبط است.

با توجه به اهمیت روزافزون مسئله طلاق عاطفی در خانواده‌ها و به‌ویژه خانواده‌های نظامی که ممکن است تحت استرس‌های خاصی قرار داشته باشند، انجام پژوهش‌هایی با رویکرد علی ضروری به نظر می‌رسد. اگرچه مطالعات بسیاری بر اثربخشی مداخله‌های آموزشی در این حوزه تأکید دارند، اما پژوهش‌های علی محدودی وجود دارد که به بررسی روابط بین متغیرهایی مانند تاب‌آوری، همدلی عاطفی، انعطاف‌پذیری شناختی و تنظیم هیجان بپردازند. طلاق عاطفی نه تنها بر زندگی همسران، بلکه بر تربیت نسل بعدی نیز تأثیر می‌گذارد و توجه متخصصان را به خود جلب کرده است. برای درک بهتر این پدیده و طراحی مداخلات منطقی، لازم است ارتباطات مستقیم و غیرمستقیم این متغیرها به طور همزمان و در قالب یک مدل ساختاری ارزیابی شود. تنظیم هیجان می‌تواند متغیر واسطه‌ای کلیدی در روابط بین طلاق عاطفی، تاب‌آوری، همدلی عاطفی و انعطاف‌پذیری شناختی باشد [۱۰، ۱۲].

تنظیم هیجان در مدل‌های شناختی و هیجانی به صورت مجزا ارزیابی شده است. مدل تنظیم شناختی هیجان گراس

1. Wondra
2. Gross

3. Emotional Divorce Scale

پرسشنامه طلاق عاطفی توسط گاتمن^۱ تدوین شده است که در ۲۴ گویه و به شیوه بله یا خیر نمره‌گذاری شده است. چنانچه تعداد پاسخ‌های مثبت برابر هشت و بالاتر باشد به این معناست که زندگی زناشویی فرد در معرض جدایی قرار داشته و علائمی از طلاق عاطفی در او مشهود است. بنابراین نمرات بالا در این مقیاس نشان‌دهنده احتمال طلاق عاطفی است. روایی صوری و سازه ابزار تأیید و پایایی آن به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ گزارش شده است. برای به‌دست آوردن روایی سازه از تحلیل عاملی به روش چرخشی واریماکس^۲ استفاده شد و بدین صورت چهار عامل شناسایی شده است: جدایی و فاصله از یکدیگر، احساس تنهایی و انزوا، نیاز به همراه و هم‌صحبت و احساس بی‌حوصلگی و بی‌قراری. مقادیر اشتراک و بار عاملی سوالات پرسشنامه نشان داد که بار عاملی سوالات در دامنه ۰/۴۹ تا ۰/۸ قرار داشته و بار عاملی پذیرفته‌شده‌ای دارند. در نسخه ایرانی مقیاس از روش آلفای کرونباخ برای تعیین ضریب پایایی مقیاس استفاده شد که برای کل مقیاس ۰/۸۳ به‌دست آمد. همچنین روایی ابزار تأیید شده و مقدار آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ محاسبه شده است [۱۳، ۱۴].

پرسشنامه همدلی عاطفی که نخستین بار توسط لودیس^۳ تدوین شده است، دارای ۳۳ عبارت است و پاسخ‌های عاطفی فرد به واکنش‌های عاطفی دیگران را در طیف نه درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) می‌سنجد. حداقل و حداکثر نمره آزمودنی به ترتیب ۳۳ و ۲۹۷ است. لودیس در نمونه‌ای متشکل از ۹۲۴ نفر از جمعیت عمومی ضریب آلفای کرونباخ را برای این پرسشنامه ۰/۹۱ گزارش کرد که نشان‌دهنده همسانی درونی خوب آن است. به منظور بررسی روایی سازه این مقیاس، در تحقیقات لودیس از تحلیل عاملی اکتشافی با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی برای کل شرکت‌کنندگان استفاده شد که توانست ۶۷٪ واریانس کل را

تبیین کند. در ایران اعتبار و روایی همگرا و تشخیصی (افتراقی) آن از طریق اجرای همزمان سیاهه سلامت روانی و فهرست عواطف مثبت و منفی تعیین شد. نتایج ضرایب همبستگی پیرسون در تحقیقات نشان داد که نمره آزمودنی‌ها در مقیاس همدلی عاطفی با بهزیستی روان‌شناختی و عواطف مثبت همبستگی مثبت، و با درماندگی روان‌شناختی و عواطف منفی همبستگی منفی دارد. این نتایج، روایی همگرا و تشخیصی مقیاس همدلی عاطفی را تأیید می‌کند. پایایی بازآزمایی این ابزار در جمعیت ایرانی ۰/۷۱ گزارش شده است [۱۵-۱۷].

مقیاس انعطاف‌پذیری شناختی که توسط دنیس و وندروال^۴ ساخته شده است. یک ابزار خودگزارشی کوتاه ۲۰ سؤالی است و برای سنجش نوعی از انعطاف‌پذیری شناختی که در موقعیت فرد برای چالش و جایگزینی افکار ناکارآمد با افکار کارآمدتر لازم است، به کار می‌رود. شیوه نمره‌گذاری آن براساس مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرتی از ۱ تا ۷ است (نمره حداقل ۲۰ و حداکثر ۱۴۰) و تلاش دارد تا سه جنبه از انعطاف‌پذیری شناختی را بسنجد: الف) میل به درک موقعیت‌های سخت به شکل موقعیت‌های قابل کنترل، ب) توانایی درک چندین توجیه جایگزین برای رویدادهای زندگی و رفتار انسان‌ها و ج) توانایی ایجاد چندین راه حل جایگزین برای موقعیت‌های سخت. نمره بالا در این پرسشنامه حاکی از انعطاف‌پذیری شناختی بالاتر فرد است. این پرسشنامه در کار بالینی و غیربالینی و برای ارزیابی میزان پیشرفت فرد در ایجاد تفکر انعطاف‌پذیر در درمان شناختی رفتاری بیماری‌های روانی به کار می‌رود. روایی همزمان این پرسشنامه با پرسشنامه افسردگی بک برابر با ۰/۳۹- و روایی همگرای آن با مقیاس انعطاف‌پذیری شناختی مارتین و رابین ۰/۷۵ بود. ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۹۰ و برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۹، ۰/۵۵ گزارش شده است. همچنین بر اساس شاخص برازش تطبیقی (CFI)^۵ این پرسشنامه از روایی عاملی همگرا و همزمان

4. Dennis & Vondraall
5. Comparative Fit Index

1. Gottman
2. Varimax Rotation
3. Lodvis

مطلوبی در ایران برخوردار است [۱۸، ۱۹].

پرسشنامه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان توسط گرانفسکی^۱ و همکاران در سال ۲۰۰۱ تدوین شد و یک ابزار خودگزارشی چندبعدی دارای ۳۶ ماده است که دارای فرم ویژه بزرگسالان و کودکان است. این پرسشنامه راهبردهای سرزنش خویش، پذیرش، نشخوارگری، تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی، ارزیابی مجدد مثبت، اتخاذ دیدگاه، فاجعه‌نگاری و سرزنش دیگران را ارزیابی می‌کند. نمره‌گذاری پرسشنامه از ۱ تا ۵ (هرگز تا همیشه) است و هرچه نمره فرد بالاتر باشد نشانه استفاده بیشتر از راهبردهای شناختی است. گرانفسکی و همکاران اعتبار و روایی مطلوبی را برای این پرسشنامه گزارش کرده‌اند. فرم فارسی این مقیاس به وسیله سامانی و صادقی اعتباریابی شده است. ضریب آلفا برای خرده مقیاس‌ها به وسیله گرانفسکی و همکاران در دامنه ۰/۷۱ تا ۰/۸۱ گزارش شده است. برای بررسی روایی همگرا و واگرایی این پرسشنامه در ایران از مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس استفاده شده است که شامل ۲۱ پرسش مندرج چهارنمره‌ای (از کاملاً شبیه من تا کاملاً متفاوت با من) است و سه عامل افسردگی، استرس و اضطراب را ارزیابی می‌کند. در این مقیاس هر پرسش یک عامل اختلال هیجانی را ارزیابی می‌کند [۲۰].

پرسشنامه تاب‌آوری در سال ۲۰۰۳ با مرور منابع پژوهشی سال‌های ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۷ حوزه تاب‌آوری توسط کونور و دیویدسون^۲ با ۲۵ سؤال در مقیاس لیکرت (بین صفر و ۴) تهیه شد. نمره میانگین این مقیاس ۵۲ است، به طوری که هر چه نمره آزمودنی از ۵۲ بالاتر باشد از تاب‌آوری بالاتر و هر چه نمره او به صفر نزدیک‌تر باشد، از تاب‌آوری کمتری برخوردار خواهد بود [۲۱].

نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شد. در مرحله اول، جامعه پژوهش شهر تهران و مناطق آن خوشه‌های اولیه تعریف شدند. سپس سه منطقه به صورت تصادفی انتخاب

شد. در مرحله بعد، از هر منطقه یک کلینیک به صورت تصادفی انتخاب و نمونه‌ها به روش در دسترس/هدفمند از مراجعه‌کنندگان (طبق معیارهای ورود) به مطالعه وارد شدند.

ملاحظات اخلاقی

به منظور آگاهی آزمودنی‌ها از نوع فعالیتی که قرار است در آن شرکت نمایند، قبل از شروع برنامه درباره اهداف پژوهش و علت تکمیل پرسشنامه به آنان توضیح کامل داده شد و با هدف رعایت اصول اخلاقی، اطلاعات هویت آزمودنی‌ها محرمانه باقی ماند.

تجزیه و تحلیل آماری

در این پژوهش از جدول توزیع فراوانی (به منظور بررسی ویژگی‌های آزمودنی‌ها، شاخص‌های آمار توصیفی شامل فراوانی، میانگین، انحراف معیار، کمینه، بیشینه، کجی، کشیدگی) و مدلسازی معادلات ساختاری (مدل اندازه‌گیری و مدل معادلات ساختاری) از نرم افزار AMOS و SPSS نسخه ۲۴ استفاده شد. جهت سنجش برازش مدل اندازه‌گیری از روایی همگرا^۳، روایی واگرا^۴ و پایایی ابزار استفاده شد که شامل سه معیار ضرایب بار عاملی^۵، ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR)^۶ است. ابتدا مدل اندازه‌گیری از طریق تحلیل عاملی تأییدی و شاخص‌های روایی همگرا و واگرا بررسی شد. سپس مدل ساختاری (مدل مسیر) به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق و بررسی نقش واسطه‌ای تنظیم هیجان برازش داده شد. برای ارزیابی برازش مدل از شاخص‌هایی مانند χ^2/df ، GFI، CFI، RMSEA و SRMR استفاده شد. جهت برازش مدل ساختاری از معیار ضریب معناداری (T-values)، ضریب تعیین (R^2) و ضریب قدرت پیش‌بینی (Q^2) استفاده شد.

3. Convergent Validity
4. Discriminant Validity
5. Factor load coefficients
6. Composite Reliability

1. Granefski
2. Connor & Davidson

یافته‌ها

در این پژوهش، ۱۲۹ نفر (۴۶/۱٪) مرد و ۱۵۱ نفر (۵۳/۹٪) زن بودند. بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۴۱-۵۰ سال با ۹۹ نفر (۳۵/۴٪) بود. پس از آن به ترتیب گروه‌های ۳۰-۴۰ سال با ۷۶ نفر (۲۷/۱٪) بیش از ۵۰ سال با ۶۶ نفر (۲۳/۶٪) و زیر ۳۰ سال با ۳۹ نفر (۱۳/۹٪) قرار داشتند.

همان‌گونه که در **جدول ۱** مشاهده می‌شود، میانگین نمره متغیر طلاق عاطفی برابر با $2/37 \pm 15/30$ است. در متغیر تاب‌آوری، بیشترین میانگین مربوط به مؤلفه «تأثیرات معنوی» با مقدار $1/94$ و کمترین مقدار به مؤلفه «تصور از شایستگی فردی» با میانگین $1/84$ اختصاص دارد. این میانگین‌ها کمتر از حد متوسط مقیاس هستند و بیانگر میزان تاب‌آوری پایین‌تر از حد متوسط در افراد مطالعه است. در خصوص متغیر همدلی عاطفی، بالاترین میانگین مربوط به مؤلفه «ثبات عاطفی» با مقدار $3/02$ و پایین‌ترین میانگین به مؤلفه «همدلی واکنشی» با مقدار $2/36$ تعلق دارد. در متغیر تنظیم شناختی هیجان نیز مؤلفه «تمرکز مجدد مثبت» با میانگین $3/41$ بالاترین و مؤلفه‌های «عدم نشخوار فکری» و «عدم فاجعه‌سازی» با میانگین $3/32$ پایین‌ترین مقدار را دارند.

همان‌طور که در **جدول ۲** مشاهده می‌شود، تمامی بارهای عاملی بالاتر از $0/4$ و در سطح معناداری هستند. شاخص‌های پایایی شامل آلفای کرونباخ و CR برای تمامی سازه‌ها بالاتر از $0/7$ بود که بیانگر پایایی مطلوب ابزار است. همچنین، میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE)^۱ برای تمامی متغیرها بالاتر از $0/5$ بود که نشان‌دهنده روایی همگرایی مناسب ابزار سنجش است. مطابق با نتایج ارائه شده در **شکل ۲**، تمامی بارهای عاملی بالاتر از مقدار معیار $0/4$ بوده‌اند که نشان‌دهنده کفایت رابطه بین شاخص‌ها و سازه‌های مربوطه است. به‌منظور ارزیابی پایایی و روایی همگرایی مدل اندازه‌گیری، شاخص‌های آلفای کرونباخ، CR و AVE بررسی شدند.

جدول ۱- آمار توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق

متغیرها و مؤلفه‌ها	میانگین
طلاق عاطفی	$15/30 \pm 2/37$
تنظیم شناختی	$3/37 \pm 0/82$
هیجان	$3/41 \pm 0/77$
تمرکز مجدد مثبت	$3/36 \pm 0/85$
تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی	$3/37 \pm 0/83$
ارزیابی مجدد مثبت	$3/37 \pm 0/86$
دیدگاه‌گیری	$3/32 \pm 0/88$
عدم نشخوار فکری	$3/34 \pm 0/84$
عدم ملامت خود	$3/33 \pm 0/85$
عدم ملامت دیگران	$3/32 \pm 0/86$
عدم فاجعه‌سازی	$1/84 \pm 0/67$
تاب‌آوری	$1/90 \pm 0/64$
تصور از شایستگی فردی	$1/85 \pm 0/83$
اعتماد به غرایز فردی تحمل عاطفه منفی	$1/90 \pm 1$
پذیرش مثبت تغییر و روابط ایمن	$1/94 \pm 1/12$
کنترل	$2/36 \pm 0/69$
تأثیرات معنوی	$2/90 \pm 0/81$
همدلی عاطفی	$2/39 \pm 0/67$
همدلی واکنشی	$2/41 \pm 0/68$
همدلی بیانی	$3/02 \pm 0/90$
همدلی مشارکتی	$2/95 \pm 0/87$
اثربخشی عاطفی	$2/97 \pm 0/85$
ثبات عاطفی	
کنترل	
همدلی نسبت به دیگران	

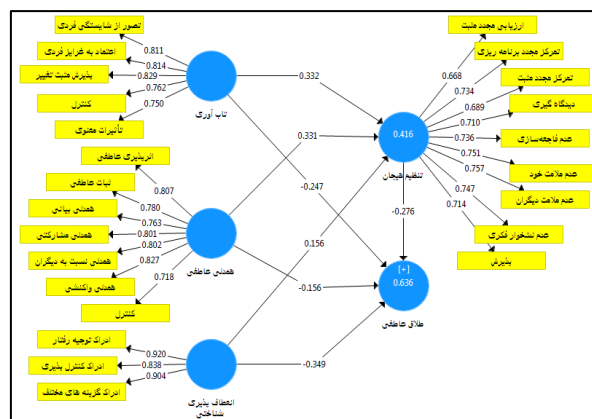
نتایج جدول مربوطه نشان داد که مقدار آلفای کرونباخ و CR برای تمامی متغیرهای پژوهش بیش از $0/7$ است. با توجه به اینکه مقدار $0/7$ حداقل آستانه قابل قبول برای پایایی در پژوهش‌های علوم رفتاری در نظر گرفته می‌شود (و مقادیر بالاتر از $0/8$ نشان‌دهنده پایایی مطلوب هستند)، می‌توان نتیجه گرفت که سازه‌های پژوهش از انسجام درونی و ثبات اندازه‌گیری مناسبی برخوردارند. همچنین، مقدار AVE برای تمامی سازه‌ها بیش از $0/5$ به دست آمده است که بیانگر آن است که هر سازه بیش از 50% واریانس شاخص‌های خود را تبیین می‌کند؛ بنابراین، روایی همگرایی مدل مورد تأیید قرار می‌گیرد. بر اساس کفایت بارهای عاملی، مقادیر مطلوب آلفای کرونباخ، CR و AVE، می‌توان نتیجه گرفت که مدل اندازه‌گیری از برازش مناسب، پایایی مطلوب و روایی همگرایی قابل قبول برخوردار است.

1. Average Variance Extracted

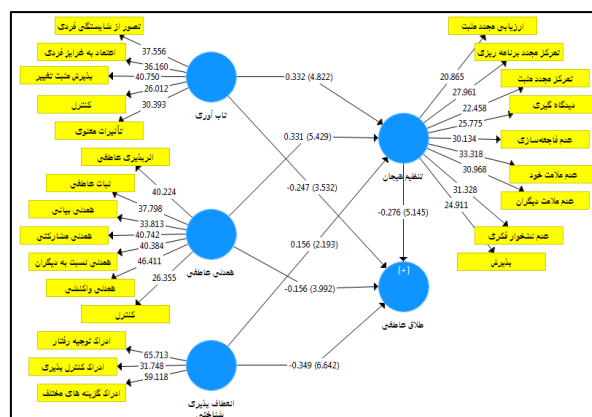
تأثیر انعطاف‌پذیری شناختی بر تنظیم هیجان برابر با ۲/۱۹، در مسیر تأثیر تاب‌آوری بر طلاق عاطفی برابر با ۳/۵۳ و در مسیر تأثیر همدلی عاطفی بر طلاق عاطفی برابر با ۳/۹۹ محاسبه شده است. از آنجا که همه این مقادیر بزرگتر از آستانه بحرانی ۱/۹۶ (در سطح معناداری ۰/۰۵ و آزمون دوطرفه) هستند، می‌توان نتیجه گرفت که تمامی مسیرهای بررسی‌شده در مدل ساختاری از نظر آماری معنادار بوده و فرضیه‌های مربوط به این مسیرها تأیید می‌شوند.

بر اساس مقادیر به‌دست‌آمده برای ضریب تعیین (R^2)، متغیر طلاق عاطفی دارای مقدار ۰/۶۳۶ و متغیر تنظیم هیجان دارای مقدار ۰/۴۱۶ است. با توجه به مقادیر معیار پیشنهادی (۰/۱۹ برای ضعیف، ۰/۳۳ برای متوسط و ۰/۶۷ برای قوی)، می‌توان گفت که مقدار R^2 برای متغیر طلاق عاطفی در سطح نسبتاً قوی و برای متغیر تنظیم هیجان در سطح متوسط به بالا قرار دارد. بنابراین، مدل ساختاری پژوهش از نظر قدرت تبیینی متغیرهای درون‌زا از برازش مطلوبی برخوردار است.

با توجه به مقادیر به‌دست‌آمده برای شاخص Q^2 ، مقدار این ضریب برای متغیر طلاق عاطفی برابر با ۰/۶۰۹ و برای متغیر تنظیم هیجان برابر با ۰/۲۰۱ بوده است. بر اساس معیارهای پیشنهادی (۰/۰۲ برای پیش‌بینی ضعیف، ۰/۱۵ برای متوسط و ۰/۳۵ برای قوی)، می‌توان نتیجه گرفت که مدل تحقیق از قدرت پیش‌بینی قوی برای متغیر طلاق عاطفی و قدرت پیش‌بینی متوسط برای متغیر تنظیم هیجان برخوردار است. این نتایج مؤید آن است که مدل ساختاری پژوهش از منظر پیش‌بینی‌پذیری نیز از برازش مناسبی بهره‌مند است.

شکل ۲- مدل اندازه‌گیری در حالت بار عاملی

شکل ۳- ضریب مسیر و برازش مدل ساختاری با استفاده از ضریب معناداری (T -values)

با توجه به AVE متغیرها در جدول ۲ و مقایسه مقادیر ریشه دوم آنها با ضرایب همبستگی بین سازه‌ها در جدول ۳، مشاهده می‌شود که برای تمامی متغیرها، مقدار ریشه دوم AVE (که در قطر اصلی ماتریس Fornell-Larcker قرار می‌گیرد) بزرگتر از همبستگی‌های مربوطه با سایر سازه‌ها است. این الگو نشان می‌دهد که هر سازه بیشتر با شاخص‌های خود همبستگی دارد تا با سازه‌های دیگر، که این امر حاکی از روایی و اگرایی مناسب و تفکیک‌پذیری خوب مفاهیم نظری در مدل پژوهش است. بنابراین، مدل اندازه‌گیری از نظر روایی و اگرایی شرایط مطلوبی دارد.

با توجه به ضرایب معناداری در شکل ۳، مقدار t در مسیر

جدول ۳- ماتریس همبستگی Fornell-Larcker

متغیر	(۱)	(۲)	(۳)	(۴)	(۵)
(۱) انعطاف‌پذیری شناختی	۰/۸۸۸				
(۲) تاب‌آوری	۰/۶۰۶	۰/۷۹۴			
(۳) تنظیم هیجان	۰/۴۰۸	۰/۵۶۷	۰/۷۲۳		
(۴) طلاق عاطفی	-۰/۶۳۶	-۰/۶۸۱	-۰/۶۳۶	۱	
(۵) همدلی عاطفی	۰/۱۵۶	۰/۴۲۵	۰/۴۹۶	-۰/۴۵۲	۰/۷۸۶

جدول ۲- شاخص‌های پایایی و روایی مدل اندازه‌گیری

متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج‌شده
انعطاف‌پذیری شناختی	۰/۸۶۶	۰/۹۱۸	۰/۷۸۹
تاب‌آوری	۰/۸۵۳	۰/۸۹۵	۰/۶۳۰
تنظیم هیجان	۰/۸۸۶	۰/۹۰۸	۰/۵۲۳
همدلی عاطفی	۰/۸۹۷	۰/۹۱۹	۰/۶۱۸
طلاق عاطفی	۱	۱	۱

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش، بررسی و مدل‌سازی روابط بین متغیرهای روان‌شناختی مؤثر بر طلاق عاطفی در خانواده‌های نظامی بود؛ به‌ویژه تأکید بر نقش تاب‌آوری، همدلی عاطفی و انعطاف‌پذیری شناختی، با در نظر گرفتن نقش واسطه‌ای تنظیم هیجان بود. نتایج نشان داد مدل‌یابی معادلات ساختاری طلاق عاطفی براساس تاب‌آوری، همدلی عاطفی و انعطاف‌پذیری شناختی با نقش واسطه‌ای تنظیم هیجان در زوج‌های در معرض طلاق عاطفی از برازش مطلوبی برخوردار است. این یافته با نتایج مطالعات پیشین همسو است [۲۷-۲۲].

یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که تاب‌آوری، همدلی عاطفی و انعطاف‌پذیری شناختی، همگی به‌طور مستقیم با طلاق عاطفی در ارتباط معنادار قرار دارند. به بیان دیگر، زوج‌هایی که از سطح بالاتری از تاب‌آوری برخوردارند، در برابر فشارها و مشکلات رابطه‌ای مقاوم‌تر هستند و در نتیجه کمتر درگیر طلاق عاطفی می‌شوند. همچنین همدلی عاطفی نیز نقش مهمی در کاهش طلاق عاطفی ایفا می‌کند؛ افرادی که توانایی درک و همدلی با احساسات شریک زندگی خود را دارند، ارتباط عاطفی عمیق‌تری را تجربه می‌کنند و بهتر می‌توانند در شرایط بحرانی از گسست عاطفی جلوگیری نمایند. همچنین انعطاف‌پذیری شناختی یعنی توانایی بازنگری در افکار، پذیرش دیدگاه‌های مختلف و عبور از تعصبات ذهنی، موجب بهبود تعاملات زوج‌ها و کاهش تعارضات درونی می‌شود که این نیز به کاهش طلاق عاطفی منجر می‌گردد. یکی از یافته‌های برجسته این پژوهش، نقش واسطه‌ای تنظیم هیجان در رابطه میان متغیرهای پیش‌بین و طلاق عاطفی بود. نتایج نشان داد که تنظیم هیجان به‌طور معناداری در مسیر علی بین تاب‌آوری، همدلی عاطفی و انعطاف‌پذیری شناختی با طلاق عاطفی نقش واسطه‌ای ایفا می‌کند. این بدان معناست که توانایی فرد در مدیریت هیجانات خود می‌تواند اثر ویژگی‌های روان‌شناختی مثبت را بر کاهش طلاق عاطفی افزایش دهد. به عبارت دیگر، زوج‌هایی که علاوه بر برخورداری از صفات مثبت روان‌شناختی،

قادرند هیجانات خود را به‌درستی شناسایی، پردازش و تنظیم کنند، در حفظ رابطه عاطفی و پیشگیری از فروپاشی تدریجی آن موفق‌تر عمل می‌کنند. مطالعات قبلی نشان داده‌اند که تاب‌آوری و تنظیم هیجان نقش مهمی در سلامت روان و روابط بین‌فردی دارند. همچنین همدلی عاطفی در جایگاه یک مؤلفه مهم در بهبود روابط زناشویی و نیز انعطاف‌پذیری شناختی در جایگاه عاملی مؤثر در حل مسئله و تعدیل شناختی، پیش‌تر نیز توسط پژوهشگران تأکید شده‌اند [۲۸، ۲۹]. این هم‌راستایی نشان می‌دهد که مدل مفهومی پژوهش حاضر از پشتوانه نظری و تجربی محکمی برخوردار است. با توجه به نتایج پژوهش، می‌توان چنین نتیجه گرفت که مدل پیشنهادی نه تنها از برازش مناسبی برخوردار بوده، بلکه توانسته است به‌صورت منسجم و معنادار، تعامل میان عوامل روان‌شناختی مؤثر بر طلاق عاطفی را تبیین کند. این یافته‌ها بیانگر آن است که مداخلات بر پایه تقویت تاب‌آوری، آموزش مهارت‌های همدلی، بهبود انعطاف‌پذیری شناختی و ارتقای توانایی‌های تنظیم هیجان، می‌تواند رویکردی مؤثر باشد و برای کاهش طلاق عاطفی توسط مشاوران خانواده، روان‌شناسان و برنامه‌ریزان سلامت خانواده استفاده شود.

برخی محدودیت‌ها در این مطالعه قابل بررسی‌اند. جامعه آماری پژوهش خانواده‌های نظامی بوده‌اند که از نظر ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و ساختار روان‌شناختی با خانواده‌های غیرنظامی تفاوت دارند. بنابراین، تعمیم نتایج به سایر گروه‌های جمعیتی باید با احتیاط صورت گیرد. داده‌های پژوهش از طریق پرسشنامه‌های خودگزارشی گردآوری شده‌اند که همواره با خطر سوگیری پاسخ‌دهی (مثلاً تمایل به پاسخ‌های دفاعی) مواجه هستند. این امر به‌ویژه در خانواده‌های نظامی، که ممکن است از ابراز هیجانات منفی یا مشکلات خانوادگی خودداری کنند، می‌تواند بر اعتبار نتایج اثر بگذارد. اگرچه مدل ساختاری پژوهش عوامل کلیدی مؤثر بر طلاق عاطفی را بررسی کرده است، اما برخی متغیرهای مهم مانند رضایت زناشویی، سبک دلبستگی، سبک‌های حل تعارض،

پژوهش که با صرف وقت خود ما را در انجام این مطالعه یاری نمودند، صمیمانه تشکر می‌کنیم. همچنین از مسئولین محترم کلینیک همکار و سازمان نظام روانشناسی و مشاوره ایران که زمینه دسترسی به نمونه پژوهش را فراهم آوردند، تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

سهم نویسندگان

نویسنده اول در جمع‌آوری داده‌ها و نگارش مقاله، نویسنده دوم در بازنگری نهایی مقاله و نویسنده سوم در مرور متون و ویرایش ادبی مقاله مشارکت داشتند. همه نویسندگان در ایده‌پردازی و انجام طرح، همچنین نگارش اولیه مقاله یا بازنگری آن سهمیم بوده‌اند و همه با تأیید نهایی مقاله حاضر مسئولیت دقت و صحت مطالب مندرج در آن را می‌پذیرند.

منابع مالی

در این پژوهش از هیچ سازمانی کمک مالی دریافت نشد.

سابقه مشکلات روان شناختی یا سطح حمایت اجتماعی کنترل نشده‌اند. این عوامل می‌توانند بر روابط بین متغیرهای مدل اثرگذار باشند و نقش تعدیل‌گر یا مداخله‌گر داشته باشند. بنابراین با توجه به ویژگی‌های خاص خانواده‌های نظامی، پیشنهاد می‌شود مدل ساختاری پژوهش حاضر در خانواده‌های غیرنظامی نیز اجرا شود تا امکان مقایسه و بررسی نقش فرهنگ سازمانی در طلاق عاطفی فراهم گردد. با توجه به مقطعی بودن پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده از طرح‌های طولی برای بررسی پویایی روابط بین متغیرها در گذر زمان استفاده شود؛ برای مثال، تغییرات تنظیم هیجان و همدلی در طول چند ماه در زوج‌هایی پیگیری شود که احتمال طلاق عاطفی در آنها بیشتر وجود دارد. همچنین در پژوهش‌های آتی می‌توان با ورود متغیرهای دیگری به مدل از قبیل سبک‌های دلبستگی، تعارض زناشویی، حمایت اجتماعی، باورهای مذهبی یا کیفیت ارتباط جنسی، چگونگی اثرگذاری این عوامل بر روابط بین متغیرهای اصلی بررسی شود.

تشکر و قدردانی

این پژوهش زیر نظر کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران شمال با کد IR.IAU.TNB.REC.1404.077 به تصویب رسیده است. بدین وسیله از تمامی شرکت‌کنندگان محترم در این

References

1. Aldao A. The future of emotion regulation research: Capturing context. Perspectives on psychological science : A journal of the association for psychological science. 2013;8(2):155-172. doi:10.1177/1745691612459518
2. Dawda D, & Hart, S. D. . Assessing emotional intelligence: reliability and validity of the Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i) in university students. Personality and Individual Differences. 2000;28(4):797-812. doi:10.1016/S0191-8869(99)00139-7
3. Nummenmaa L, Hirvonen J, Parkkola R, Hietanen JK. Is emotional contagion special? An fMRI study on neural systems for affective and cognitive empathy. Neuroimage. 2008;43(3):571-580. doi:10.1016/j.neuroimage.2008.08.014
4. Masuda A, Tully E. The role of mindfulness and psychological flexibility in somatization, depression, anxiety, and general psychological distress in a nonclinical college sample. Journal of Evidence-Based Complementary & Alternative Medicine. 2012;17(1):66-71. doi:10.1177/2156587211423400
5. Saklofske D, Austin E, Minski P. Factor structure and validity of a trait emotional intelligence measure. Personality and Individual Differences. 2003;34:707-721. doi:10.1016/S0191-8869(02)00056-9
6. Al-Dmour S, Arabiyat A. The predictive ability of marital distress in emotional divorce among married teachers in karak governorate. Jordanian Educational Journal. 2024;9:343-368. doi:10.46515/jaes.v9i2.710

7. Zurek M, Ingram J, Sanderson Bellamy A, Goold C, Lyon C, Alexander P, et al. Food system resilience: Concepts, issues, and challenges. *Annual Review of Environment and Resources*. 2022;47:511-534. doi:10.1146/annurev-environ-112320-050744
8. Baron-Cohen S, Wheelwright S. The empathy quotient: An investigation of adults with Asperger syndrome or high functioning autism, and normal sex differences. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 2004;34(2):163-175. doi:10.1023/b:jadd.0000022607.19833.00
9. Al-Shahrani HF, Hammad MA. Impact of emotional divorce on the mental health of married women in Saudi Arabia. *PLoS One*. 2023;18(11):e0293285. doi:10.1371/journal.pone.0293285
10. Mehralian G, Yusefi AR, Bahmaei J, Bordbar S. Examination of ethical intelligence and cognitive flexibility of nurses and their role in predicting the level of patient privacy protection. *BMC Nursing*. 2024;23(1):501. doi:10.1186/s12912-024-02153-y
11. Wondra JD, Ellsworth PC. An appraisal theory of empathy and other vicarious emotional experiences. *Psychological Review*. 2015;122(3):411-428. doi:10.1037/a0039252
12. Gross JJ. The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*. 1998;2(3):271-299. doi:10.1037/1089-2680.2.3.271
13. Gottman JM. A theory of marital dissolution and stability. *Journal of Family Psychology*. 1993;7(1):57-75. doi:10.1037/0893-3200.7.1.57
14. Khodabakhsh MR, Besharat MA. Mediation effect of narcissism on the relationship between empathy and the quality of interpersonal relationships. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2011;30:902-906. doi:10.1016/j.sbspro.2011.10.175
15. Jolliffe D, Farrington DP. Development and validation of the Basic Empathy Scale. *Journal of Adolescence*. 2006;29(4):589-611. doi:10.1016/j.adolescence.2005.08.010
16. Shamay-Tsoory SG, Aharon-Peretz J, Perry D. Two systems for empathy: a double dissociation between emotional and cognitive empathy in inferior frontal gyrus versus ventromedial prefrontal lesions. *Brain*. 2009;132(Pt 3):617-627. doi:10.1093/brain/awn279
17. Cloitre M, Khan C, Mackintosh MA, Garvert DW, Henn-Haase CM, Falvey EC, Saito J. Emotion regulation mediates the relationship between ACES and physical and mental health. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice and Policy*. 2019;11(1):82-89. doi:10.1037/tra0000374
18. Dennis J, Vander Wal J. The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive Therapy and Research*. 2010;34(3):241-253. doi:10.1007/s10608-009-9276-4
19. Kohandani M, Abolmaali Alhosseini K. Factor structure and psychometric properties of Persian version of cognitive flexibility of Dennis, Vander Wal and Jillon. *Psychological Models and Methods*. 2017;8(29):53-70. [Persian]
20. Samani S, Sadeghi L. Psychometric properties of the cognitive emotion regulation questionnaire. *Psychological Models and Methods*. 2010;1(1):51-62. [Persian]
21. Connor KM, Davidson JR. Development of a new resilience scale: the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*. 2003;18(2):76-82. doi:10.1002/da.10113
22. Urbańska-Grosz J, Sitek EJ, Pakalska A, Pietraszczyk-Kędziora B, Skwarska K, Walkiewicz M. Family functioning, maternal depression, and adolescent cognitive flexibility and its associations with adolescent depression: A cross-sectional study. *Children*. 2024;11(1):131. doi:10.3390/children11010131
23. Tolan Ö, Uğur G. The relation between psychological resilience and parental attitudes in adolescents: a systematic review. *Current Psychology*. 2023;43(9):1-27. doi:10.1007/s12144-023-04966-7
24. Shahi F, Eskandari H. The relationship between love style and emotional divorce with the mediating role of resilience and social support in couples with experience of emotional divorce. *Iranian Journal of Neurodevelopmental Disorders*. 2025;4(2):1-11.
25. Altan-Atalay A, Sarıtaş atalar D. Interpersonal emotion regulation strategies: How do they interact with negative mood regulation expectancies in explaining anxiety and depression? *Current Psychology*. 2022;41(4):379-385. doi:10.1007/s12144-019-00586-2
26. Çakmak Tolan Ö, Bolluk Uğur G. The relation between psychological resilience and parental attitudes in adolescents: a systematic review. *Current Psychology*. 2024;43(9):8048-8074. doi:10.1007/s12144-023-04966-7
27. Shenaar-Golan V, Walter O. Do emotional intelligence and self-compassion affect disordered eating perceptions? *American Journal Of Health Behavior*. 2020;44(4):384-391. doi:10.5993/ajhb.44.4.2
28. Watkins LE, Schumacher JA, Coffey SF. A Preliminary Investigation of the Relationship between Emotion Dysregulation and Partner Violence Perpetration Among Individuals with PTSD and Alcohol Dependence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*. 2016;25(3):305-314. doi:10.1080/10926771.2015.1129657
29. Watkins LE, Schumacher JA, Coffey SF. A preliminary investigation of the relationship between emotion dysregulation and partner violence perpetration among individuals with PTSD and alcohol dependence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*. 2016;25(3):305-314. doi:10.1080/10926771.2015.1129657